

Vojna.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Učenci slovenske okol. deške ljudske šole v Celju so nabrali v dnevih od 21. do 23. oktobra t. l. in darovali za vojne sirote 40.45 K; v Metliki so nabrale učiteljice Severjeva, Zakrajškova in Gabrščekova in učenke ljudske šole za vojaške grobove 444.02 K; ljudska šola v Dragatušu pod vodstvom nadučitelja Frana Potokarja je nabrala tedenskih prispevkov 38.41 K, prodala pa ob dnevih darovanja znakov za 121.20 K, Soča — plakatov za 80 vin., razglednic za 6 K, umetniške propagande za 24.20 K, krajni šolski svet je podaril 30 K za 10 znakov pridnim učencem; vodstvo občinske ljudske šole v Třebčah, 24 K; slovenska ljudska šola v Šklednju, 200 K; slovenska ljudska šola v Bazovici pri Trstu, 200 K; skupaj 1129.08 K.

Danes izkazanih . . . 1.129.08 K
V zadnji številki izkazanih 284.890.11 K
Skupaj . 286.019.19 K

V. VOJNO POSOJILO.

Po posredovanju nadučitelja Frana Potokarja se je podpisalo v šol. okolišu Dragatuš V. vojnega posojila 16.000 K.

Danes izkazanih . . . 16.000 K
V zadnji številki izkazanih 10.298.807 K
Skupaj . 10.314.807 K

Po posredovanju nadučitelja Frana Potokarja se je podpisalo v šol. okolišu Dragatuš VI. vojnega posojila 72.000 K.

Danes izkazanih . . . 72.000 K
V zadnji številki izkazanih . . . 346.450 K
Skupaj . 418.450 K

SREDNJE ŠOLE.

Učiteljski zbor c. kr. višje realke v Idriji, 22.90 K; profesor konzistorialni svetnik dr. Franc Perne, 10 K; skupaj 32.90 K.

Danes izkazanih . . . 32.90 K
V zadnji številki izkazanih 66.424.48 K
Skupaj 66.457.38 K

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v »Učit. Tovarišu«:
Za »Rdeči križ« itd. . . . 286.019.19 K
III. vojno posojilo . . . 278.848.69 K
IV. vojno posojilo . . . 2.761.438.— K
V. vojno posojilo . . . 10.314.807.— K
VI. vojno posojilo . . . 418.450.— K
Srednje šole . . . 66.457.38 K
Končna vsota 14.126.020.26 K

Sušteršič pa — Jaklič.

Sušteršič pa — Jaklič sta izstopila iz Jugoslovanskega kluba. Povod: Ker je bil v delegaciji izvoljen Korošec in ne Sušteršič. Vzrok: Ker Sušteršič sploh ni bil zadovoljen s politiko, postopanjem in nastopanjem Jugoslovanskega kluba.

bene Matice«, broječ čez 60 pevcev in izvajajo skladbe sigurno, natančno, skoro bi rekel kot v mirnih časih. Vidim stare častitljive pevce, poleg njih mladino. Vsi pa pojo navdušeno, da se človeku srce smeje. Čast vsem Matičnim pevcem, čast pa tudi njih vodji!

Proti koncu koncerta je absolvirala mešana zbor »Glasbene Matice« šest skladb Emila Adamiča, dr. Antona Schwaba in Stanka Premrla, vse točno in vestno kot je bilo od nekdaj pod taktiko g. ravnatelja Hubada. Kaj naj rečem o kratkih Adamičevih pesmicah? Iz tiste srečne dobe so, ko je Adamič, kamniški učitelj pisal svoje prve zборе, takrat ko še ni srkal višjih glasbenih nauk na konservatoriju. Nič tujega, priučenega nimajo na sebi, vse je domače, dasi ne banalno, marveč umetniške vrednosti. Popularni bodo ti zbori prej ali slej, zato ker je v njih Adamič udaril na narodno struno.

Izmed vseh pesmic mi je pustila najboljši vtisk: »K o b i r o s i c a b i l a«, kratak, ljubko zasnovan in proti koncu dramatično pobarvan zborček. Izražene so v njem tri stopnjujoče želje, na koncu resignacija. »Tako pa si daleč ti, izgubljena za večno mi...« Sopran-

Ta izstop ni presenetil. Presenetila je vse le drznost, drzno čelo Sušteršiča. Drznost, da je možno najti med našo delegacijo človeka, ki dá nasprotnikom v roke orožje, da vpijejo: »Narod je zoper deklaracijo. Deklaracija se je rodila le v glavah državnih poslancev in nekaterih prenapetih inteligentov«.

Napredno učiteljstvo je obsodilo Sušteršiča že davno, kot so se ga bali člani Slomškove zveze. Ne spoštovanje, strah do in pred Sušteršičem je bila tista vez, ki je vezala del učiteljstva s Sušteršičem. Prestavljanja, preganjanja, zapostavljanja, krivica so znaki Sušteršičeve dobe. Za nekrolog bo dobro, ako bo napisan v smislu, da tak ne sme biti oni, ki hoče uživati spoštovanje naroda, ljudstva. Nekrolog bo moral biti negativen, na vse strani svarilen. Za konec bo morala biti želja, da bi se več ne rodil slovenskemu narodu človek, komur bi bil narodov blagor prilika za bogatenje, pretveza, da si nabaše svoje malice in žepce.

Čudno — pri Sušteršiču pravzaprav nekaj naravnega —, da je bil sploh od maja do sedaj član Jugoslovanskega kluba. Se bolj čudno, da si je njegova okolica lastila očetovstvo nad majevjo deklaracijo.

Pa — parkrat se je zatekel Sušteršič v svetle, parketirane predsobe in sobe zunanjega ministrstva, bil tam od vratarja do gospoda milostljivo sprejet, prijazno nagovorjen, konferiral je nato parkrat s frankovskim poslancem Zagorcem in, — ko je jutraj Sušteršič vstal, otresele je s čevljev deklaracijski in Jugoslovanskega kluba prah, postal je namah drugih misli, drugačnih idej. Misli je najbrže tudi: Narod — sem jaz! —

Treba pa je poudariti: Sušteršič stoji s to svojo idejo, idejo združenja Hrvatov in Slovencev, ne oziraje se na Srbe, osamljen, ker je brez pomena, če mu zaenkrat sekundira tudi Jaklič, državni poslanec.

Brez pomena pa ni vprašanje, če je proti deklaracijskemu programu tudi Jaklič, predsednik Slomškove zveze.

Naloga Slomškove zveze je, da se tozadevno decidirano izjavi. Te izjave ne zahtevamo zase, to izjavo mora zahtevati in zahteva slov. narod. Kajti: laviranje in čakanje, da se razmere zjasne — to škoduje deklaracijskemu programu; boljši odkrit nasprotnik, kot pa neodločen omahljivec. Nasprotnika prepričaš s tehtnostjo programa, omahljivca ne moreš. —

Preresni so časi, da bi Jaklič imel še vedno dva kožuh. En kožuh, da bi bil lepo »namalan«, kmečkimi očem všeč, drugi kožuh pa, da bi ga oblekel, kadar se sestane in snide s Slomškovo zvezo.

Izvršilni odbor S. L. S. je izrekel Sušteršiču, seveda tudi Jakliču zaupnico. Vesel te zaupnice ni ne Sušteršič, ne Jaklič. Morda sta bolj vesela razdeljanja S. L. S. Tudi v tem slučaju sta ubežna, pa ne kralja, marveč — Nimata poguma, da bi dokazala svoj prav v stranki, uvidela sta, da je njihova misel le izrastek, ki mora odpasti, oziroma usahnuti. Zato sta ta izrastek presadila drugam. Zalivala bosta ta izrastek za en čas še z milostjo, naklonjenostjo vlade in države.

S tem programom je potisnjen Sušteršič v manjšino, grozno manjšino; vprašanje nekaj dni, da bo potisnjen, odstavljen z dnevnega reda kot neraben, škodljiv, skupni stvari nevaren.

Se nekaj: Slovenski narod naj mu dokumentarično dokaže vsa nepoštena dejanja, vse mahinacije in kriva pota. Naj mu to dokaže slovenski narod. Te dokaze naj mu da narod slovenski na pot, ko bo

ski unisono in harmonično zanimiv konec moškega zboru sta učinkovala imenitno.

Priprosto skladbico »Fantu« je Adamič svojčas poklonil Žirovnikovemu zboru v St. Vidu nad Ljubljano. Hudič zahtev mu gotovo ni stavil. Matičen zbor jo je podal elegantno. V »Ptčki« sem močno občutil humor glasbeno dobro zadetega Kettejevega besedila. Prvi in zadnji del sta jugoslovanskega značaja. Poslušalcem je bila jako všeč dr. Schwabova »Zrava Marija«, melodiozen napol cerkven, napol posveten zbor. Za doberšen del uspeha ima zaslugi gdč. Mila Počivalnikova, ki je pristrčno pela solo partijo. Stanka Premrla »Log za log se skriva« ni imel nikake privlačne sile, temveč efekta pa je doživela »Zdravica«. Mogoče ne toliko radi skromne uglasbitve same, kot radi dr. Fr. Prešernovega teksta. Koga danes ne bi navdušila katica:

Komu najprej veselo
zdravico bratje čmo zapet?
Bog našo nam deželo,
Bog živi ves slovenski svet!
Brate vse,
kar nas je
sinov sloveče
matere!

romal v svet lizat pete, drgnit in gret fotelje velikih soban in dvoran. Grešil proti božji zapovedi: ne zasramuj! slovenski narod, s tem ne bo. Kajti: Sušteršiča ni in ne bo prav nič sram!

Stanko Likar.

Enotna šola.

III.

Iz dejstva, da se je slovensko učiteljstvo brez pridržka pridružilo deklaraciji jugoslovanskega kluba z dne 30. t. l., in iz spoznanja, ki smo ga navedli ob koncu svojega II. članka, sledi nujna posledica, da slovensko učiteljstvo hoče in mora zastaviti vse svoje sile v dosegu narodne šole in vzgoje. Namenoma poudarjamo že na tem mestu: šole in vzgoje, ker se pozneje še povrnemo na oba ta činitelja, ki le v enotnosti lahko tvorita temelj narodne izobrazbe.

Iz zaključka pa, da je enotna organizacija narodnega izobraževanja ud objektivne narodne enote, a obenem duševni nositelj narodne enote ideje, izhaja brez vsega naslednji sklep: Narodnoavtonomnega ujedinjenja dolžnost ni le, da sploh skrbi za izobraževalne potrebe vsega naroda; treba je tudi, da dá narodni izobrazbi enotno podlago. Iz tega spoznanja se meni niti ne zdi potrebno, da slovensko učiteljstvo še posebej poudarja narodnoavtonomno šolstvo; to je naravno posledica narodne avtonomije same. Kar moramo poudarjati in nujno zahtevati je, da se nudi vsakemu udu naroda javna izobrazba, ki odgovarja njegovim potrebam, zmožnostim in nagnenjem.

S tem pa smo stopili na idejno stališče narodne enotne šole. Uresničenje narodnostne ideje je vedno obenem tudi pedagoški enotnostni problem. Kajti to je bistvo narodnostnega gibanja, da se združi narod v popolno organsko celoto, in da zahteva to stanje tudi tak vzgojni organizem. V združenem narodu se morajo združiti izobraževališča, ki so bila doslej, dokler so služila različnim interesom, lahko brez zveze, v celoto ter se mora raztegniti njihovo delovanje na ves narod. Narodna združitev (v kakoršnikoli politični obliki) postane sama narodova vzgojiteljica in mora to postati, ker reprezentira tudi na zunaj enotnost javne in splošne izobrazbe. Kot taka pa se tudi ne more protiviti zahtevi po enotni narodni vzgoji, ne more biti v bistvu nasprotnica narodne enotne šole. Kajti da služi ta ideja danes kot skupnost narodnega vzgojnega problema, to uvidi vsakdo, ki hoče prodreti globlje vanjo. In duševna združitev naroda je manj možna, da ne rečemo nemogoča, na vsaki podlagi zunaj splošne narodne izobrazbe.

Ta misel pa, ki je rodila tudi zahtevo po enotni šoli, se lahko izrazi v tem načelu: narodova skupna izobrazba je nedovršena toliko časa, dokler se ne uresniči njena ustvarjajoča npravstvena (t. j. naroda kot npravstvene celote) ideja v enotni organizaciji narodne mladinske vzgoje.

V II. našem članku smo videli, koliko raznih zahtev stavlja enotna šola in kako jih nasprotniki pobijajo. Tam smo tudi dejali, da so po našem prepričanju vsa dotična vprašanja sekundarnega značaja: tako socialni interes kakor utilitaristični; tako dvignenje ugleda ljudskošolskega

učiteljstva kakor vprašanje prosti poti za nadarjene. Kajti če prodiramo v bistvo te vzgojestovno-politične zadeve, vidimo, da končna njena rešitev ni odvisna od teh sekundarnih smotrov, marveč edinole od poizvedbe enotne narodne vzgoje. S tem je tudi ugotovljeno, da vsi različni šolske sistemi ne morejo ostati vezani drug z drugim le na zunaj, marveč da jih mora združiti osrednja vzgojna ideja v organsko celoto; da postelj ne bo več služila vsaka vrsta šolstva le svojemu posebnemu namenu ter zasledovala svoj lastni smoter, temveč da služi vsa celota enemu edinemu najvišjemu smotru: narodovi izobrazbi!

A niti ne samo šola s svojo vzgojo in poukom; nego vsa izvenšolska narodna vzgoja in vsa socialna narodna oskrba mora v organični zvezi s šolo služiti istemu smotru!

Kar omenimo mimogrede ter se povrnemo nazaj k šoli. Vsa izobrazba — kakor je znano — stoni na dveh činiteljih: na pouku in vzgoji. Pouk razvija individualne duševne sile; vzgoja budi osnovno moč socialnega mišljenja. In vzgoji pripada od obeh činiteljev večja važnost, kajti posamezniki smo si šele z ozirom na osnovno silo socialnega mišljenja enaki, neenaki pa z ozirom na individualne duševne zmožnosti. Ali z drugimi besedami: kot družabno bitje je vsak človek le človek, razlika pa je v intelektu, v razumem razvoju posameznikov. Vendar pa se razvije vsak človek po združenju teh obeh osnov v pravno osebnost.

Iz tega sledi: vzgoja je tista, ki mora biti enotna; ki mora napeti vse svoje sile, da ustvari iz vsakega posameznika pravno osebnost; ki je trdna vez enotnosti v narodni volji. Pouku pa pripada naloga, da razvija neenake individualne sile v oni smeri, ki ji odgovarjajo potrebe, zmožnosti in nagnenja posameznega individua. Vzgoja združuje vse k istemu smotru, pouk pa vodi na različna pota; vzgoji je naloga, da vzgoji vse ude istega naroda, pouk pa jih postavi na različna mesta, kjer delujejo vsi skupno v smislu skupne vzgoje za dobrobit naroda.

Za vzgojo je s tem predpisana točna pot; ne toliko za pouk. Tudi edinstvo vsega šolstva je predpisano z določljivo vzgojno smeri; in pa določena njega razsežnost. To nam predpisujejo kulturne in gospodarske potrebe naroda, obenem z njimi pa je izvod narodove izobrazbe njena splošna in strokovna poglobitev. In ti predpisi nas vodijo do diferenciacije šolstva.

„Ptčki brez gnezda.“

(Povest. — Spisal Fr. Milčinski. — Zal. družba sv. Mohorja 1917.)

Staršem ne da rojstvo otroka, ampak si ga morajo šele prisluziti z brigo in ljubeznijo.

Str. 164.

Knjiga izziva, da učitelj o nji govori. Pisana bolj v lahnem tonu, zabeljenem tu in tam z ovirki iz ljubljanskega žargona, — kar ji radi odpustimo — te priklene takoj nase, drži te v prijetni napetosti vse skozi in sega globlje, negoli bi sodil po prvih straneh.

Kaj pa pripoveduje Milčinski v nji? Čisto enostavno zgodbo treh ptčkov, nezrelih mladičev, ki pogrešajo blagodejni vpliv zdrave domače vzgoje. Stvar je

In pa zadnja, svojčas konfiscirana:

Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat dan,
da koder solnce hodi
preprij bo iz sveta pregnan,
ko rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed
bo mejak.

Po navdušeno zapeti pesmi, se tudi navdušenje občinstva ni hotelo poleči, ploskanje je dobilo — demonstrativen značaj.

Pevski zbor »Glasbene Matice« si je s tem odličnim koncertom pridobil novih ljubiteljev. Gre mu za umetniški užitek iskrena zahvala, neumornemu g. ravnatelju Hubadu pa odkritosrčno priznanje! Naj prvemu koncertu kmalu slede drugi!

Zorko Prelovec.

NB. Poročilo o Backhausovem koncertu in o gostovanju Češkega kvarteta priobčimo prihodnjič. — Koncert »Glasbene Matice« so z nezmanjšanim uspehom ponovili v sredo 21. novembra t. l.

To in ono izza preteklih dni.

XVIII.

Čvrste postave, čil in jak.
Mož resen, a tudi veseljak,
Zaveden vedno narodnjak:
Od nog do glave — poštenjak.

Pregledajoč pred par dnevi stare svoje liste najdem na ovitku enega teh listov gori označene besede. Spominjale so me moža, s katerim sem bil v prvih letih svojega učiteljevanja na Kranjskem v prav intimnem stiku. Bil je to katehet Joža Zalokar. Mnogo sem imel do slej opravka z gg. kateheti med svojim skoro 40-letnim delovanjem v ljudski šoli, a nobeden teh gospodov mi ni v tako živem in prijetnem spominu nego J. Zalokar.

Joža bil je original posebne vrste. Prava gorenjska grča ni poznal mnogo galanterije, odkrito je povedal vsikdar, kar je mislil, zahrbtnosti ni poznal. Pošteno je rad zabavljaj, a pri tem hudega ni mislil nikoli. — Negoval je razen »šport«. Izvrsten pešec jo je mahnil ob prostem času — večkrat sem ga spremljal — čez hrib in plan. Često je kazal